

**PARLAMENTARNI ODBOR EVROPSKE UNIJE I CRNE GORE
ZA STABILIZACIJU I PRIDRUŽIVANJE (POSP)**

21. sastanak
13 – 14. mart 2024. godine

Strazbur

DEKLARACIJA I PREPORUKE

Parlamentarni odbor Evropske unije i Crne Gore za stabilizaciju i pridruživanje (POSP) održao je 21. sastanak 13. i 14. marta 2024. godine, kojem su kopredsjedavali g. Boris Pejović, potpredsjednik Skupštine Crne Gore i g. Vladimir Bilčik, šef Delegacije Evropske unije u POSP-u.

Na sastanku su razmijenjena mišljenja sa:

- G. Predragom Zenovićem, glavnim pregovaračem Crne Gore sa Evropskom unijom, u ime Vlade Crne Gore;
- Gđom Mišel Denef, predsjednicom Radne grupe za proširenje u Savjetu Evropske unije (KOELA), u ime belgijskog predsjedavanja Savjetu Evropske unije;
- Gđom Kirsi Pekuri, iz Političke jedinice za Crnu Goru u Generalnom direktoratu za susjedsku politiku i pregovore o proširenju (DG NEAR), u ime Evropske komisije;
- G. Klajvom Ramboldom, višim savjetnikom za Zapadni Balkan, u ime Evropske službe za vanjske poslove.

Odbor je razmotrio sljedeće teme:

- Stanje pristupnih pregovora i odnosi između Evropske unije i Crne Gore;
- Vladavina prava, uključujući imenovanja u pravosuđu, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Sloboda medija i borba protiv stranog miješanja i dezinformacija.

Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje, u skladu sa članom 3 Poslovnika POSP-a i članom 125 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Crne Gore, uputio je sljedeću Deklaraciju i preporuke Savjetu za stabilizaciju i pridruživanje, te institucijama Crne Gore i Evropske unije:

1. Ponovo izražava čvrsto uvjerenje da Evropska unija nije potpuna bez Zapadnog Balkana, i pozdravlja činjenicu da je proširenje, kao najmoćnije sredstvo vanjske politike EU, ponovo visoko na dnevnom redu za obje strane; ponavlja snažno uvjerenje u preobražavajući potencijal procesa integracije u EU; prepoznaje da je članstvo u EU geostrateško ulaganje u mir, stabilnost i napredak; podvlači da pristupanje Evropskoj uniji mora uvijek biti postupak zasnovan na zaslugama, kao i da se svaki kandidat mora ocjenjivati na osnovu sopstvenih zasluga u pogledu ispunjavanja kriterijuma iz Kopenhagena u cjelosti; poziva na prioritizaciju napora ka proširenju i na poboljšanu komunikaciju sa građanima EU i Crne Gore po pitanju koristi od proširenja i ostvarenog napretka na putu pristupanja Evropskoj uniji; pozdravlja paket proširenja iz 2023. godine kao i Plan rasta za Zapadni Balkan, koji uključuje sredstva u iznosu od 6 milijardi eura u vidu bespovratne pomoći i kredita radi ubrzanja socio-ekonomskog približavanja Evropskoj uniji u periodu između 2024. i 2027. godine; konstatuje, međutim, da je Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA) i dalje glavni finansijski mehanizam za pripremu zemalja kandidata za članstvo u EU.
2. Pozdravlja podršku Evropske unije Crnoj Gori u postizanju njenog najvažnijeg strateškog cilja – članstva u Evropskoj uniji, te pohvaljuje dugoročnu posvećenost Crne Gore integraciji u EU; konstatuje stanje u pregovorima o pristupanju, u okviru kojih su sva poglavlja otvorena a tri privremeno zatvorena; žali što već preko šest godina, nijedno dodatno poglavlje nije privremeno zatvoreno, ali ističe da, u skladu sa revidiranom metodologijom, nakon otvaranja posljednjeg poglavlja u junu 2020. godine, prioritet za dalji opšti napredak u pregovorima o pristupanju, a prije nego što se pređe na privremeno zatvaranje drugih poglavlja, ostaje ispunjavanje privremenih mjerila vladavine prava sadržanih u poglavljima 23 i 24; poziva sve aktere u Crnoj Gori da uzmu u obzir visoku i nedvosmislenu podršku javnog mnjenja evropskoj integraciji Crne Gore, kao jasnu poruku da ubrzaju proces reformi.
3. Pozdravlja kontinuirano potpuno usklađivanje od strane Crne Gore sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom Evropske unije, uključujući sve sankcije usvojene nakon agresorskog rata Rusije protiv Ukrajine, i podršku međunarodnom poretku zasnovanom na pravilima na nivou Ujedinjenih nacija; očekuje od Vlade da održi svoju posvećenost u ovom smislu; pozdravlja aktivni angažman Crne Gore u misijama i operacijama u okviru Zajedničke vanjske i bezbjednosne politike EU, kao što je vojna operacija pomorskih snaga Evropske unije „Atalanta“, kao i u NATO-u i drugim međunarodnim i multilateralnim misijama.
4. Naglašava neophodnost kooperativnog i konstruktivnog odnosa između Predsjednika, Skupštine i Vlade Crne Gore; vjeruje da ova saradnja treba da postavi kao prioritet interese građana Crne Gore i da se usredsredi na obezbjeđivanje funkcionalnosti crnogorskih institucija, u konačnom ubrzavajući napredak zemlje na njenom putu ka EU; naglašava važnost postojanja političke stabilnosti i međupartijskog dijaloga neophodnog za sprovođenje reformi vezanih za EU; poziva na usvajanje zakona o Skupštini, kojim bi se detaljnije regulisali odnosi između Skupštine i izvršne vlasti u državi.
5. Poziva sve političke snage u novoizabranoj Skupštini da se angažuju u konstruktivnom, sadržajnom i obuhvatnom dijalogu u Parlamentu, koji je ključan za uspješnu parlamentarnu demokratiju; ponavlja važnost nastavka održavanja standarda respektabilne političke kulture; naglašava potrebu za širokim, međupartijskim političkim konsenzusom kako vladajuće većine tako i opozicije po pitanju temeljnih reformi radi napredovanja na putu pristupanja Evropskoj uniji; zalaže se da Vlada Crne Gore i Skupština redovno sprovedu konsultacije sa evropskim partnerima i građanskim društvom, u skladu sa dogovorenim procedurama, a prije

usvajanja zakonodavnih reformi vezanih za EU; izražava nadu da će Skupština koristiti svoju nadzornu funkciju, koja je u prethodnom periodu bila ograničena; prepoznaje posvećeni rad Skupštine na afirmaciji načela otvorenosti i transparentnosti.

6. Pozdravlja kompletiranje sastava Ustavnog suda i Sudskog savjeta, imenovanje vrhovnog državnog tužioca i predsjednika Tužilačkog savjeta uz participaciju opozicionih političkih subjekata; izražava nadu da će pozicija predsjednika Vrhovnog suda biti popunjena u skorijoj budućnosti; očekuje od novoizabраних носилаца функција na ovim ključnim pozicijama da obezbijede pravilan rad pravosuđa uz nezavisnost, nepristrasnost i integritet.
7. Podsjeća da je funkcionalni Ustavni sud osnovni preduslov za sve demokratske odluke, uključujući i legitimne izbore; poziva sve političke aktere da pokažu poštovanje prema demokratskim načelima i Ustavu, osiguravajući usklađenost svih zakonodavnih akata i procedura; ponavlja važnost izmjene Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, kao i Zakona o državnom tužilaštvu.
8. Naglašava da sveukupna dinamika procesa pristupanja i dalje zavisi od napretka u ispunjavanju privremenih mjerila u oblasti vladavine prava sadržanih u poglavljima 23 i 24, u skladu sa pregovaračkim okvirom i revidiranom metodologijom proširenja; naglašava snažnu posvećenost podršci usvajanju zakonodavstva koje će rezultirati ispunjavanjem privremenih mjerila od strane Crne Gore do ljeta 2024. godine; konstatuje da je Crna Gora postigla određeni nivo pripremljenosti u borbi protiv korupcije; poziva na uspostavljanje odgovornosti, proaktivnosti, nepristrasnosti i integriteta u radu Agencije za sprječavanje korupcije, kako bi unaprijedila svoj učinak u smislu konkretnih rezultata i povjerenja javnosti.
9. Pozdravlja rad Specijalnog državnog tužilaštva i sektora bezbjednosti i njihove napore u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou, pokretanjem nekoliko visokoprofilnih istraga, uključujući najviši nivo pravosuđa i organa reda; očekuje od pravosudnog sistema Crne Gore da pokaže dosljedan, snažan, strog, koherentan i nedvosmislen odgovor; ističe da je potrebno riješiti problem dugog trajanja suđenja i čestih odgađanja u slučajevima organizovanog kriminala; preporučuje usvajanje koordinisane strategije za sprečavanje korupcije na najvišem izvršnom nivou i na nivou policije u skladu sa najnovijim preporukama Grupe zemalja za borbu protiv korupcije (GREKO); poziva na poboljšanje kadrovske, finansijske, fizičke infrastrukture i sistema upravljanja informacionim tehnologijama koji bi doprinijeli učinkovitosti pravosudnog i tužilačkog sektora.
10. Konstatuje da je Crna Gora uspjela da otpočne proces popisa stanovništva nakon što je odgađan, zbog kovida-19, tehničkih poteškoća i političkih razlika, od 2021. godine; pozdravlja to što je Vlada uključila širok spektar aktera u pripremu i sprovođenje faze prikupljanja podataka popisa; ohrabruje sve relevantne aktere u Crnoj Gori da se postaraju da nacionalne strategije i politike zasnovane na podacima sa popisa, nakon što postanu dostupni, ne budu diskriminatorne i da ne podstiču etničke podjele.
11. Pozdravlja usvajanje izmjena i dopuna Krivičnog zakonika, sa ciljem unapređenja prevencije prijetnji ili napada na novinare i medijske radnike putem uvođenja strožih kazni; žali, međutim, zbog nedostatka učinkovitog sudskog praćenja starih slučajeva, što je i dalje razlog za ozbiljnu zabrinutost; ističe da zaštita novinara i medijskih radnika ostaje jedan od ključnih prioriteta u oblasti slobode izražavanja; pozdravlja uključivanje građanskog društva i

medijskih aktera u izradu novog medijskog zakonodavstva i izražava nadu da će Vlada uspjeti da završi predloge zakona i predstavi ih Skupštini.

12. Žali zbog nedostatka napretka u vezi sa sveobuhvatnom reformom izbornog pravnog i institucionalnog okvira, koji takođe podrazumijeva da se sve neispunjene preporuke Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava OEBS-a (ODIHR) adekvatno obrade i učinkovito sprovedu u skladu sa evropskim standardima; konstatuje rad koji je započela Državna izborna komisija u cilju povećanja transparentnosti i sprovođenja preporuka; prepoznaje da su lokalni izbori u 14 opština (oktobar 2022. godine), predsjednički (mart/april 2023. godine) i parlamentarni izbori (jun 2023. godine) ocijenjeni od strane izborne posmatračke misije OEBS/ODIHR-a, u kojoj su učestvovali i poslanici Evropskog parlamenta, kao mirni i konkurentni, uprkos određenim proceduralnim manama; ukazuje na potrebu adekvatne saradnje između država na rješavanju problematike državljanstava i prebivališta, zbog potencijalnog postojanja tzv. duplih birača; pozdravlja ponovno obrazovanje skupštinskog Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu i poziva ga da ostvari opipljive rezultate u usklađivanju izbornog zakonodavstva, prava glasa i kandidature, transparentnosti, mehanizama rješavanja sporova, i nadzora nad finansiranjem kampanje i medija.
13. Duboko je zabrinut zbog broja femicida i nivoa javno izražene mizoginije i rodno zasnovanog nasilja; zahtijeva mnogo snažnije postupanje od strane vlasti, budući da je potrebno intenzivirati napore u obezbeđivanju zaštite od nasilja u porodici, pristupa pravdi i strože primjene prava u upravnim i sudskim postupcima; u tom kontekstu, poziva na veću podršku države za 24-časovne SOS linije za žrtve rodno zasnovanog nasilja, u bliskoj saradnji sa civilnim društvom.
14. Podsjeća na važnost zaštite i promocije prava LGBTIQ+ osoba i u tom kontekstu pozdravlja organizaciju Montenegro prajda 2023, koji je održan u sveukupno mirnoj atmosferi bez prijavljenih incidenata; pozdravlja donošenje Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola 2020. godine i poziva na intenziviranje aktivnosti Vlade i Skupštine po pitanju usklađivanja relevantnog zakonodavstva neophodnog za njegovo sprovođenje.
15. Ističe značaj slobode i nezavisnosti medija, kvalitetnog izvještavanja i unapređenja medijske pismenosti kao ključnih elemenata u borbi protiv dezinformacija; i dalje izražava zabrinutost zbog nivoa stranih i domaćih kampanja dezinformacija, kao i sajber i hibridnih napada; podsjeća da su potrebni kontinuirani naponi za suzbijanje dezinformacija i ograničavanje efekata onlajn uznemiravanja i govora mržnje; poziva na dodatna ulaganja u sajber bezbjednost i otpornost u saradnji sa Evropskom unijom i NATO-om.
16. Naglašava važnost zaštite prava nacionalnih manjina u Crnoj Gori, posebno prava autohtonih nacionalnih manjina; poziva Vladu Crne Gore da doprinese očuvanju jezika, kulture i identiteta autohtonih nacionalnih manjina u Crnoj Gori putem sistematske i snažne politike.
17. Zabrinut je zbog širenja stranih uticaja na demokratske procese u Crnoj Gori.
18. Naglašava veliku važnost preduzimanja hitnih mjera radi suočavanja sa vanrednim klimatskim i ekološkim situacijama sa ciljem suzbijanja emisija gasova sa efektom staklene bašte i ublažavanja štetnih uticaja klimatskih promjena; naglašava potrebu da se ubrza održiva zelena tranzicija Crne Gore ka obnovljivim izvorima energije, koji su usklađeni sa

očuvanjem prirode i koji su u skladu sa Pariskim sporazumom, ciljevima EU za dekarbonizaciju i Zelenom agendom za Zapadni Balkan.

19. Pozdravlja paket podrške Evropske komisije za oblast energetike u iznosu od 1 milijarde eura u vidu bespovratnih sredstava Evropske unije, kako bi se pomoglo zemljama Zapadnog Balkana da prevaziđu energetska krizu, uključujući budžetsku podršku od 30 miliona eura Crnoj Gori; naglašava važnost izdvajanja ovih sredstava za ublažavanje efekata energetske krize i podršku zelenoj tranziciji Crne Gore.